

**PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA U
TRAVNIKU**

POSTDIPLOMSKI STUDIJ

BERZE I BERZANSKO POSLOVANJE

PROFESOR: Doc. dr. sc. Edin Arnaut

II semestar, 2015/2016

LITERATURA

SAVREMENO BERZANSKO I ELEKTRONSKO POSLOVANJE, PROF. DR. M. UNKOVIĆ, STANISIĆ, MILOSAVLJEVIĆ, BEOGRAD, 2010.

BERZE I BERZANSKI POSLOVI, PROF.DR. ZDENKA ĐURIĆ, NOVI SAD, I OU APEIRON BANJA LUKA, 2006 I 2010.

BERZANSKO PRAVO, PROF. DR. JOVANOVIĆ, N., PRAVNI FAKULTET UNIVERZITETA U BEOGRADU, IZDANJE 2009.GODINE.

BERZANSKI POSLOVI I HARTIJE OD VREDNOSTI

- drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje -

Prof. dr Miodrag Mićović Kragujevac, 2000.

BERZE I BERZANSKO POSLOVANJE

- OSNOVNO O BERZAMA -

Profesor: Doc. dr. sc. Edin Arnaut

BERZE I HISTORIJAT BERZI

- Naziv berza se vezuje za ime bankara **Van der Bursa** iz Briža i **grb koji je imao, a bio je u vidu kese (kesa-lat. Bursa)**.
- U XV vijeku trgovci iz Briža su se okupljali u lokalu njegove porodice da bi razmjenjivali novac i imajući u vidu mjesto gdje se sastaju, kao i navedeni grb, počeli da upotrebljavaju riječ **berza kao oznaku za svoje sastanke**.
- Prema drugoj verziji ime potiče od francuske riječi **"bourse"**, koja je označavala mjesto gde su se sastajali trgovci još početkom XV vijeka.
- Prve organizovane berze pojavljuju se u **XV vijeku**.
- Smatra se da je prva osnovana u **Anversu 1460. godine**. Druga po redu berza osnovana je u **Parizu "Bourse de Valeurs" 1563.**, a treća u **Londonu 1566.** "Royal Exchange", današnja **"Stock Exchange"**

BERZE I BERZANSKO POSLOVANJE

Definicija i porijeklo riječi

Berzu možemo definisati kao instituciju tržišta na kome se trguje **standardizovanim tržišnim materijalom**, na **tačno odredjenom mjestu**, u **tačno odredjeno vrijeme** i po **utvrđenim pravilima trgovanja**.

- **Berza je centralizovano tržište zasnovano na nekom od aukcionih sistema formiranja cijena ili na elektronskom poslovanju.**
- **Međunarodne berze su finansijska tržišta koja uz nesporna informaciono-tehnološka dostignuća ostaju nezamjenljiva mjesta za trgovanje standardizovanom robom, novcem i hartijama od vrijednosti.**

KRATKA HISTORIJA BERZI

- Preteča današnjih berzi **/stock exchange/** su **sajmovi** koji su se u srednjem vijeku organizovali u lučkim gradovima Evrope, prije svega **u Italiji**.
- Prve novčane HoV javljaju se u 15.vijeku.
- Razvoj prakse emitovanja i trgovanja, prije svega **mjenicama i obveznicama** uslovio je razvoj **berzi HoV – hartija od vrijednosti /vrijednosnih papira**

KRATKA HISTORIJA BERZI

- Prve evidentirane berze na evropskom kontinentu su:
 - Berza HoV u Anversu - Belgija, 1460.
 - Robna berza u Parizu, 1563.
 - Londonska berza, 1566.
 - Njujorška berza, 1796. god., s tim da 1817. god. prelazi na lokaciju na kojoj se i danas nalazi /Wall street 40./

HISTORIJA BERZI

- Prva osnovana berza na Balkanu je Beogradska berza, 1894. god. u zgradi gostione SRPSKE KRUNE.

HISTORIJA BERZI

- Brz i efikasan razvoj berze i berzanskog poslovanja ima blagotvoran uticaj na finansijsko i robno tržište, uključivši i tržišta koja su u razvoju, kao naše.
- Današnje berze su visoko organizovana tržišta, kako sopstvenom regulativom, tako i regulativom nadležnih državnih organa.
- Njihovo dejstvo se ogleda u stabilizatorskoj funkciji i ujednačavanju tržišnih tokova, izuzev u velikim ekonomskim krizama kada i one djeluju destabilizaciono.

Funkcija berze

- Osnovne funkcije berzi su:
 - organizovanje susreta ponude i potražnje i obezbjeđivanje fer - konkurentskih uslova trgovanja kao bi se došlo do konkurentске cijene roba.
 - selektivna funkcija.

Osnovna funkcija berzi

SUSRET PONUDE I POTRAŽNJE ZA HoV	SELEKCIJA UČESNIKA BERZANSKOG TRGOVANJA
INFORMATIVNA I PROGNOSTIČKA FUNKCIJA	FUNKCIJA KONSOLIDACIJE STANJA NA UKUPNOM TRŽIŠTU HoV

BERZE I BERZANSKO POSLOVANJE

Berzanske robe

- Berzanske robe su standardizovane u pogledu količine i kvaliteta, tako da se sa njima može trgovati i kada nisu prisutne. To su najčešće:
 - nafta, gas i derivati;
 - crni i obojeni metali, uključivši zlato i platinu;
 - vuna i pamuk;
 - kafa, šećer, kakao;
 - poljoprivredni proizvodi: meso, pšenica, kukuruz, ječam, ovas, soja, stočna hrana;
 - drvo i poluproizvodi od drveta;
 - određeni hemijski proizvodi i fosfati, vještačka djubriva, etilen, propilen, soli, kiseline i slično.
 - novac, devize, hartije od vrijednosti.
- Prave berzanske robe su pomenuti materijalni proizvodi, usluge iz oblasti pomorskog i avio saobraćaja i dugoročne hartije od vrijednosti i njihovi derivati. Novcem i devizama obično banke trguju direktno van berze.

Berzanski materijal

**MASOVNE, STANDARDIZOVANE I
ZAMJENLJIVE ROBE /stvari ili HoV/**

Berzanski materijal

▶ Pod standardom HoV misli se na sljedeće:

- jasno definisan emitent

- godina emisije

- broj emisije

- vrsta i tip HoV /npr. redovna ili prioritetna akcija/

- nominalna vrijednost

- serija HoV/svaki HoV u okviru svake emisije ima svoj serijski broj koji ide od 0 do broja emitovanih akcija u okviru konkretne emisije/

PRAVNI ASPEKT BERZANSKOG POSLOVANJA

Normativna osnova upravljanja berzom

- Zakoni i normativna akta su osnov korporativnog upravljanja i upravljanja berzom.
- Naš interes okrenut je ka upravljanju berzom ili ka organizaciji susreta ponude i potražnje i ka berzanskom trgovanju.
- Preduzeće za upravljanje berzom donosi pravilnike kojima se definišu sva pitanja trgovanja na berzi ili u kulisama.

➤ **Prije svega to su pitanja:**

- **zadataka i procedure rada Komisije za kotaciju i listing**
- **zadataka i procedure rada arbitraže berze**
- **zadataka i procedura rada berzanskih brokera**
- **zadataka i procedure rada direktora berze**
- **osnovnih metoda - tehnika trgovanja na berzi**
- **zaključivanja i eventualnog poništavanja berzanskih zaključaka i realizacije berzanskih zaključaka ili trgovine**
- **pitanja informisanja šire javnosti**
- **pitanja berzanskih pokazatelja i analiza uslova njihovog korišćenja**
- **druga pitanja**

Normativna osnova upravljanja berzom

- ▶ Jedan od značajnih dokumenata svake berze je njegov etički kodeks.
- ▶ Ovim kodeksom definišu se pitanja:
 - ponašanja zaposlenih na berzi
 - korišćenja raspoloživih informacija
 - vlastitog trgovanja HoV

Normativna osnova upravljanja berzom

- ▶ Neka pravila dobrog poslovnog ponašanja članova berze Njujorške berze HoV /NASDAQ-a/
- **troškovi usluga moraju biti razumni**
- **nije dozvoljena diskriminacija klijenata**
- **dilerske transakcije treba da se realizuju po fer cenama,**
- **kotacije dilera treba da su čvrste, osim ako se izričito drugačije ne zahteva**
- **nedozvoljene su bilo kakve prevare, manipulacije i nezakonita praksa u trgovanju hov**
- **hov koji se iznose na berzu u funkciji trgovanja moraju da su pošteno vrednovane po tekućoj tržišnoj ceni**
- **nedopušteno je davanje cenovnih koncesija ili popusta članovima berze**